

תיק 1059201/11

בבית הדין הרבני האזורי נתניה

לפני כבוד הדיינים:

הרב יצחק רפפורט – אב"ד, הרב צבי בוקשפן, הרב אוריאל אליהו

התובע/ת: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד רונית חנוכה)

נגד

הנתבע/ת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד ישראל דוד יפרח)

הנדון: כתובה/פיצוי גירושין

פסק דין

בפנינו תביעת כתובה של האשה. סכום הכתובה עומד על סך 900,000 ש"ח. האם ניתן לחייב כתובה בסכום זה?

דין כתובה בסכום גבוה

יש מי שכתב שכתובה שהסכום הנקוב בה גבוה מאד לא חלה ההתחייבות, לדבריהם בכה"ג החתן לא כתב את הכתובה אלא לשם כבוד וגוזמא בעלמא והדבר נחשב כאסמכתא נראה מוכח מדברי הגמרא והראשונים שלא כסברא זו וארחיב.

שנינו במשנה בריש פרק אע"פ (כתובות דף נ"ד ע"ב):

"אף על פי שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה – יוסיף".

וכתב בחידושי הר"ן שם:

"ואמרי' בגמ' פשיטא דאם רצה ליתן לה כל מה שיש לו דרשאי, ועבדי צריכותא".

וכך נקטה גם הגמרא במסכת יבמות (ק"ג ע"א) בנוגע לפיקח שנשא שוטה על אף שחז"ל לא תקנו לה נישואין הואיל ולנישואין אלו אין קיום:

"ופקח שנשא חרשת או שוטה, אפי' כתב לה מאה מנה - כתובתה קיימת, מפני שרצה ליזוק בנכסיו".

וסכום של מאה מנה שנקטו הוא לשון גוזמא ומבטא בכל מקום סכום עצום, וציינו שמתחייב גם בסכום מוגזם לאישה גם במקום שכמעט ואין תוחלת לקיום נישואיה.

בגמרא במסכת יבמות (ס"ג ע"ב) אמרו:

"נתנני ה' בידי לא אוכל קום - אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בר חייא: זו אשה רעה וכתובתה מרובה".

גם התוספות בריש פרק אע"פ (כתובות נ"ד ע"ב ד"ה "אף על פי") כתבו:

"תימה דעכשיו נהגו שכותב חתן לכלה מאה ליטריין אף על פי שאין לו שוה פרוטה..."

ובסדר הגט למהר"י מיניץ לאחר שתמה על דברי תרומת הדשן שמזכירים את הכתובה בעת הגירושין ותמה שם מה עניין הכתובה לגירושין, ותירץ שיש חשש לעזו שהבעל יטען שאדעתא דיהבנא לך כתובתך לא גרשתיך, וכתב:

"... ויש להבדיל בין כתובה דמנה מאתיים לתוספת שלנו, כי בלי ספק לא הוסיף לה על דעת שתגבה בחייו סכום עצום כזה".

הרי שלדבריו על אף שלא היה דעתו לגרש ולשלם, אבל אם גירש הכתובה קיימת והחשש הוא על הגט בלבד, שאם היה יודע שבדעתה לתובעה מחיים היה דורש שהאישה תתפשר או תמחל על הכתובה, שעקרה נכתבה על מנת לגבות לאחר מיתה על מנת לסלק את היורשים מנכסי בעלה לאחר מיתתו, אבל לא הייתה לו הוזה אמינא שהכתובה בטלה.

הרי לפנינו שחז"ל והראשונים התייחסו לכתובות עצומות ומוגזמות ולא הוזכר בדבריהם שקיימת אומדנא שלא השתעבד מעיקרא.

גמירות דעת ואסמכתא

זאת ועוד שמצאנו שחיבת נישואין מסלקת העדר גמירות דעת ואסמכתא.

כתב הרמב"ם בהל' מכירה (פרק י"א הל' ט"ז):

"חייב עצמו בדבר שאינו קצוב, כגון שאמר הריני חייב לזון אותך או לכסות חמש שנים, אף על פי שקנו מידו לא נשתעבד, שזו כמו מתנה היא ואין כאן דבר ידוע ומצוי שנתנו במתנה, וכן הורו רבותי".

דעת הרמב"ם שאי אפשר להתחייב בדבר שאינו קצוב. וטעם הדבר, שהדבר נחשב כאסמכתא ויש חוסר גמירות דעת, אלא שהרמב"ם הקשה על עצמו שם בהל' י"ז מהמשנה בפרק הנושא:

"ומפני מה הפוסק עם אשתו שיהיה זן את בתה חייב לזונה, מפני שפסק בשעת נישואין והדבר דומה לדברים הנקנין באמירה".

הרי שלדעת הרמב"ם חיבת נישואין מוסיפה גמירות דעת.

בנתיבות משפט (סי' ס"ק ג') פירש שדעת הרמב"ם שההתחייבות מועילה דווקא בקניין ולא באמירה, א"כ גמירות הדעת בנישואין מסלקת אסמכתא גם במקום שקניין מעכשיו לא מועיל לסלק אסמכתא. וכך כתב גם בכ"מ ובלח"מ בהל' אישות פרק כ"ג הל' י"ז שלאחר קידושין שליכא משום רב גידל צריך קניין.

ובב"י אה"ע סי' קי"ד כתב שלושה חילוקים:

"ועוד י"ל דג' חילוקים בדבר לחבירו אפילו בקניין לא מהני אבל לבת אשתו אם קיבל עליו לזונה בשעת קידושין או נישואין סגי באמירה בעלמא ושלא בשעת קידושין ונישואין בקניין מהני. ועי"ל דכי אמרינן שהדברים הללו נקנין באמירה היינו דוקא בשעמדו וקידשו מתוך הדברים אבל כשלא עמדו וקידשו מתוך הדברים מתוך שעסוקין בענין נישואין ועדיין לא נשאה מהני קניין"?

הרי שהתחייבויות של הבעל לאשתו בשעת נישואין אלימות יותר משאר ההתחייבויות ואין בהם משום אסמכתא.

ויתירה מכך מצאנו שחיבת נישואין מסלקת חסרון של דבר שלא בא לעולם לדעת הגאונים,
כמו שכתב הריב"ש (סי' שמ"ה):

"...לפי מ"ש הרר"י בן יחיא ז"ל, וז"ל:

וכתבו בשם הגאונים ז"ל שלא ענין הפסק בלבד הוא שנקנה באמירה, אלא
הוא הדין לכל תנאי שבעולם שנעשה בשעת הקדושין נקנה באמירה, ואף על
פי שלא בא לעולם, אף על פי שאין בידו ואפילו מטבע ובלשון אסמכתא בין
במקרקעי בין במטלטלי. ומכאן היה נראה לומר שמה שנהגו במקומות אלו
לכתוב לאשה במתנתה מטבע אגב קרקע, אף על פי שאינו מועיל בעלמא, יש
לחזק המנהג ולומר שהוא נקנה באמירה לפי שבשעת הקדושין הוא, שפוסקין
כמה יכתוב לה במתנה ובכתובה. אלא שיש לתמוה למה הם צריכין לקנות
אגב קרקע כיון שכבר נקנו באמירה" עכ"ל.

ועל אף שהרמב"ם חולק על דעתם, מוכח שבשעת נישואין מתחייבים אפילו בדבר שבעלמא
אין בו גמירות דעת לקנותו כגון דבר שלא בא לעולם.

ובבית יוסף אבן העזר סימן פה הביא בשם ספר התרומות:

"כתוב בספר התרומות שער נ"א (ח"ו סי' ב) שהמכנסת שטר חוב לבעלה אין
צריך כתיבה ומסירה, ומכנסת מלוה על פה לבעלה אין צריך מעמד שלשתן
דה"ל דברים הנקנים באמירה מדרב גידל (כתובות דף ק"ב ע"ב). ועוד שרבותינו
תקנו שהבעל יזכה בפירות הילכך בכל מה שיש לאשה ידו כידה".

הרי שמלוה על פה אע"פ שנחשבת כדבר שאינו ברשותו וגם אין בו ממש, נקנה באמירה מכח
גמירות דעת יתירה שיש בשעת הנישואין.

בבית יוסף חו"מ סי' קט"ו הביא בשם ספר התרומות בשם הרמב"ן שיש שני סוגי אסמכתא:
אסמכתא גמורה שגם קניין לא מועיל על מנת לסלקה, ואסמכתא קלה כגון שעבוד ערב שקניין
והנאה מועילים לסלקו. וא"כ דבר שאינו קצוב שלדעת הרמב"ם שלא מועיל בו קניין נחשב
כאסמכתא גמורה, ואעפ"כ בשעת נישואין מועיל בהיא הנאה דמחתי אהדדי להתחייב ולסלק
את האסמכתא.

על כך יש להוסיף שלא שייך אסמכתא במקום שבכל עניין מתחייב, כמו שכתב הרמ"א בחו"מ
סי' ר"ז סע' י"ג בשם הרשב"א:

"ולא מקרי אסמכתא אלא כשעיקר הדבר תולה בתנאי, אבל מי שמחייב עצמו
לחבירו ואומר: אם יהיה בחיים יתן לו ואם לאו יתן ליורשיו, זה לא מקרי
אסמכתא, דהא על כל פנים חייב ליתן לו, וכן כל כיוצא בזה".

ואם כן, תוספת כתובה שנגבית בין מחיים ובין לאחר מיתה, ואפילו מתה בחייו נגבית בתורת
כתובת בנין דכרין, אין בו שום צד אסמכתא מאחר שברור שיבוא לידי גביה. דברי הגמרא במסכת
כתובות (נ"ג ע"א) לעניין קבורה שלא מתקיים במתה בחייו "לכשתנסי לאחר תטלי מה שכתוב
ליכי" זה דווקא לעניין עיקר כתובה של מנה מאתיים שיש בו מדרש כתובה אבל לא לעניין תוספת
כתובה.

הרי שהנישואין הם סיבה לתוספת התחייבות ולא להחלשת ההתחייבות.

שבועה ולשון שבועה בשטר

בכתובות שיש בהם לשון שבועה וחרם נפסק בחו"מ סי' ר"ז שם, שמהני אפילו באסמכתא ועי' בסמ"ע ובש"ך שם.

וכתב בתשובת שבות יעקב (חלק ב' סי' קנ"ב, הובא בפ"ת חו"מ סי' מ"ב):

"וצ"ל דמ"מ אין בזה [שכתב בשטר שנשבע] משום שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ועדות שקר דבעל השטר מקבל על עצמו לקיים דבר הנכתב בשטר כאלו נשבע ונדר בפועל ממש דלא יהא בו משום אסמכתא וקנין דברים אבל לא שיהא בו חומר שבועה ממש כל שאין כתב בו הריני נשבע ממש".

א"כ מה שכתוב בשטר לשון שבועה מסלק טענת קנין דברים, ועל כך יש להוסיף שבכל הכתובות יש לשון של "דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי".

התחייבות משום כבוד

בטור אה"ע סי' קיח כתב לעניין תקנת טוליטולא, שמה שמתחייב בנכסי צאן ברזל והוא יותר ממה שהכניסה בפועל, נכתב רק לשום כבוד, ובזה לא נתקנה תקנת טוליטולא לעניין יורשיה של האישה. עוד הוסיף שם שאם הגירושין יצאו ממנה לא התכוון לשלם יותר ממה שהכניסה בפועל, שהבעל כתב לה רק על מנת לייקר אותה בעיני הבריות כאילו שהיא בת עשירים. גם בזה אנו אומרים שעל אף שהוא התכוון רק לייקר אותה והוסיף משום כבודה דברים בדאים כאילו הכניסה יותר ממה שהכניסה בפועל ההתחייבות חלה, אלא שאם היא גרמה לגירושין לא התחייב על דעת זה הואיל וכל מה שכתב היה משום כבודה.

אבל תוספת כתובה נעשית לכבודו של החתן שהוא מחייב את עצמו, ויש בה רק לשון חיוב ואין בה לשון בדאית אלא כולו אמת בזה אין מקום לומר שיש התניה או חוסר גמירות דעת.

ועוד שלדברי הרי"ף בב"מ ש"באשלם אלפא זוזי" משלם במיטב, היינו שיש עיקר נזק וגוזמא מעבר לנזק, והוא הדין במקום שיש עיקר שהוא מכניס בתורת נכסי צאן ברזל מוסיף וכותב יותר משום כבוד. אבל במקום שיש רק התחייבות, לא שייך לומר שהכל גוזמא ומשום כבוד והכל בטל, אלא אדרבא הכל קיים בתורת התחייבות ומתנה.

ובחי' הריטב"א בריש פרק "אע"פ" כתב, בנוגע למתנה הנכתבת בכתובה וכן לגבי תוספת שאין בו טענת כבוד וז"ל:

"...וכן הסכימו רבותי דמתנה לחוד שאדם כותב לאשתו בשעת נשואין הרי היא זוכה בה לגמרי כפי מה שפירשו, ומוכרת ונותנת למי שתרצה אם התנה כן, ולא אמרינן שלא כתב לה אלא לפנחיא בעלמא כדברי הרב אלברצלוני ז"ל".

הרי שאין טענת "פנחיא" (חוזק, היינו שכתב רק בכדי לחזק את ידה ולא התכוין למתנה) בנוגע למתנות שמתחייב בכתובה וכל שכן בנוגע לתוספת שמוסיף אותה על עיקר הכתובה.

כתובה גבוהה וירידת ערך המטבע

וכמו שכתבנו לעיל הכתובה הגבוהה נכתבת גם לצורך גביה מהעזבון, ועל כך יש להוסיף שיש התחשבות באינפלציה ושיעורי האינפלציה. כאשר האינפלציה הרצויה מבחינה כלכלית היא

שלושה אחוזים לשנה, ולפי זה במשך עשר שנים יורד ערך המטבע בכ- 34 אחוז ובעשרים שנה בכ- 80 אחוז, בפועל עד לשנת 2022 משנת 1990 שיעור האינפלציה היה 286%, משנת 2000 42%, משנת 2010 16%. א"כ היות והכתובה עומדת לגביה לאחר שנים רבות כותבים בה סכום גבוה על מנת שלא תאבד מערכה במשך השנים.

כתובה משום שכר פעולה

בקצוה"ח (סי' רמ"ג ס"ק י') כתב שההתחייבות של פיקח לשוטה הוי משום שכר פעולה, ואם כן אם ההתחייבות היא משום שכר פעולה לא שייך לטעון טענת השטאה.

אולם, כל דבריו הם רק במקום שאין התחייבות מעיקר הדין, ולכן לכו"ע במקום שיש נשואין והאישה זוכה בכתובה ותוספת מדינא, גם לדעת הקצוה"ח אין ההתחייבות משום שכר פעולה. ולכן הוצרכו להתחייבות או מדרב גידל או מהטעמים שבירושלמי ריש פרק אע"פ כמו שכתב ב"משנת נחמיה" (לגרז"נ גולדברג זצ"ל) סי' ג'.

בחזון יחזקאל (כתובות פ"א, ג') דחה את דברי הקצוה"ח ממה שעכו"ם שנשא בת ישראל אין לה כתובה גם לאחר שיתגייר ע"ש.

כתב הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פרק מ"ט):

"...ובאור זה שבעילת קדשה קודם מתן תורה היה כבעילת האדם אשתו אחר מתן תורה, ר"ל שהיה מעשה מותר לא היה אדם מרחיק אותו כלל, ונתנית שכר המותנה עליו לקדשה אז, כנתנית כתובת אשה לה עתה בעת הגרושין, ר"ל שהוא דין מדיני האשה שחייב עליו לתת..."

...

ושאין הפרש בין מה שיהיה בידו ממון חברו ע"ד הלואה, או ע"ד פקדון, או על אי זה צד שיתחייב לו משכירות או זולתו, ושכתובת כל אשה כדין כל שכר שכיר, ואין הפרש בין כובש שכר שכיר ומי שיכבוש חקי אשתו, ואין הפרש בין עושק שכיר או מתעולל עליו להוציאו מבלי שכירות, או שיעשה כן עם אשתו עד שיוציאנה מבלי מוהר".

מדבריו משמע שההתחייבות בכתובה היא בתורת שכירות עבור גוף הנישואין, ויש להקשות על דברי הרמב"ם ממה שמצאנו בגמרא ב"ב (דף קע"ד ע"ב) שערב דכתובה לא משתעבד היות ומצוה הוא דעבד ולא מידי חסרה. וכתב שם הרשב"ם:

"מצוה הוא דעבד. המשדך בזיווגן אין דעתו לפרוע הערבות אבל מתכוון לזווגן שע"י ערבות זו מתרצין ולא מידי חסרה לאשה, דהא טב למיתב טן דו ולטובתה נתכוון".

משמעות דבריו שהאישה לא נותנת דבר, ואילו היו הנישואין נחשבים כתמורה אי אפשר לומר שלא מידי חסרה, ולכאורה הדברים סותרים את דברי הרמב"ם.

אולם, הרמב"ם כתב בהל' מלוה ולוה (פרק כה הל' ו'):

"ערב של כתובה אף על פי שקנו מידו פטור מלשלם שהרי מצוה עשה ולא חסר[ה] ממון, ואם היה האב ערב לכתובת בנו וקנו מידו חייב, וקבלן של כתובה חייב".

הרמב"ם הדגיש שני טעמים האחד שלא חסר ממון וגם שמצוה עשה, כלומר דווקא העדר חסרון ממון וגם מצוה גורמים לערב שלא יגמור בדעתו שדעתו על המצוה ואין הנאה נוספת שלא

הוציאה מעות על פיו, ולכן נחשב הדבר כאסמכתא ואפילו קניין לא מועיל. אבל בקבלן מתחייב היות והגיעה הנאה לבעל ע"י הנישואין כפי שביאר במחנה אפרים הל' ערב סי' ב':

"אבל כד דייקנין בה נראה שלא נאמרו דברים אלו דכל היכא דליכא חסרון כיס לא משתעבד אלא בערב בלבד משום דערבות הוי אסמכתא, אבל בקבלנות דליכא אסמכתא הרי זה מתחייב אפילו בלא קנין בהיא הנאה דמטיא לחברו על פיו, ומשום הכי בקבלן דכתובה כתב הרמב"ם דמשתעבד אפילו בלא קנין שהרי מטייא הנאה לחברו על פיו של זה שנתרצית לינשא לו ושפחה מסר לו לשמשו כדאמרי' בפרק אין בין המודר, ובפרק חרש נמי אמרי' מאן חכים כרב מלכיוו אלו בעי שפחה לשמשו מי לא זבנינן ליה, וכ"כ הטור באבן העזר דקבלן דכתובה משתעבד אפי' בלא קנין כל שאמר לה הנשאי לזה ואני קבלן דחשיב כשעת מתן מעות".

ולכן כתב המחנה אפרים שראובן שאמר לשמעון דבר עלי לשלטון בשביל לוי ואני ערב לא מתחייב, אבל אם אמר שהוא קבלן שאז מתחייב. וא"כ לדברי המחנה אפרים נחשבת הכתובה כתמורה לגוף הנישואין כדברי הרמב"ם במורה נבוכים. וממילא לא שייך טענת השטאה, שהנישואין הם דבר שאין לו קצבה והכתובה היא מתנאי הנישואין. ולדברי הרמב"ם משמע שאין צורך בהתחייבות מדרב גידל על מנת להתחייב בתוספת כתובה, ע"ע במה שכתב המחנה"א שם בסי' א'.

התחייבות במתנה משום חיבת ביאה

התוספות (כתובות נד ע"ב) כתבו שבאילונית התוספת היא מתנה בעלמא מחמת חיבת לילה הראשונה, וכך כתב גם רש"י (שם ק"א ע"א): "אבל תוספת יש לה - דמתנה בעלמא יהיב לה בחיבת ביאה".

מה שכתבו לשון מתנה, פירושו שההתחייבות היא מחמת שעשתה לו נייח נפשיה כבכל מתנה, אבל לא מתכוונים שנותן לה בתורת שכר. וגם ממה שתני רב יוסף (שם נו ע"א) שלא כתב לה אלא על חיבת לילה הראשון, לא מוכח שיש כאן התחייבות עבור חיבת ביאה בתורת תמורה אלא מתנת חיבה, וכן כתב המהרי"ק (שורש פ"א):

"...ופשט ליה מדתנא רב יוסף שלא כתב לה אלא על חבת לילה ראשונה, וכיון שהוא כתב לה מחמת חבה ומאהבתו אותה שייך למימר בה דלאו אדעתא דהכי יהיב לה,, כמו שכתב ר"ח גבי באה מחמת טענה וכן ביוצאה משום שם רע איכא למימר הכי ואף על גב דלא דומה לבאה מחמת טענה דהא חיבת ביאה מיהא איכא מה שאין כן בבאה מחמת טענה, מ"מ אפשר שיש לדמותה למה שכתב רב אלפס גבי מורדת דאין לה כתובה ותוספת דלאו אדעתיה למיפק כתב לה...".

היינו, שאם התוספת היא עבור חיבת ביאה בתורת שכר על הנישואין אינו רשאי להוסיף להתנות שלא אדעתא למשקל ולמיפק. ועל כרחך, שההתחייבות היא בתורת מתנה משום חיבת ביאה ולא מקח או תמורה, והאישה לא נחשבת כנחסרת במה שמוסרת את עצמה לביאה. והוא שלא כדברי הרמב"ם במורה נבוכים.

אך למרות זאת, יש מקום לומר שבמקום שהאישה או קרובה עומדים על סכום הכתובה הרי שיש כאן התניה עבור גוף הנישואין ויש כאן תורת מקח וממכר גם אם התוספת נכתבת כמתנה. וזה כעין מה שמצאנו שיטה בגאונים, שתנאי כתובה שקונה באמירה משום רב גידל נאמר דווקא במקום שהאישה או הממונה מטעמה דורש שהחתן יפסוק על עצמו ואז לא צריך את דיני הקניינים. אבל מה שהאיש פוסק על עצמו יש בו דין מתנה רגילה (עי' תש' הגאונים תרפ"ז - אסף, סי'

קיה, ותש' הרי"ף סי' י"ד). אלא שיש לדחות מההוא גברא דאזל לקדש איתתא שאם הנישואין נחשבים כמקח וממכר לא תועיל מודעה לכו"ע.

שיטת ר"ת בתוספת כתובה

דברי המהרי"ק שתוספת יש בה אומדנא זה דווקא לשיטת הר"ח ביבמות (ס"ה ע"ב), [שסובר שכאשר כופים את האיש לגרש אינה מקבלת את התוספת, שעל דעת כן לא התחייב]. אולם, לשיטת ר"ת שתנאי כתובה ככתובה לכל דבר, ואפילו בבאה מחמת טענה לא מפסידה תוספת כתובה, וטעמו, כמו שכתב רש"י במהדו"ק בכתובות (שטמ"ק נ"ד ע"ב) בשם תשובות, וכן כתב בריטב"א (שם) שתוספת כתובה הוא מלשון הוספה שנעשה טפל לכתובה, כדאמרינן מוסיפין על העיר ועל העזרות שקדושת התוספת כקדושת העיר. וא"כ, לדעת ר"ת אין תורת מתנה על תוספת הכתובה, אלא משתעבד מכח תקנת חכמים, ובוודאי שלא שייך בה השטאה, אסמכתא או גוזמא. רק לעניין שעת ההתחייבות לדעת ראב"ע [הסובר שארוסה אין לה תוספת כתובה אפילו אם כתב לה כתובה], מאחר שכתובה עיקרה בשעת הנישואין שאין כתובה לארוסה, אומדין דעת החתן שמתחייב רק על מנת לכונסה אע"פ שכתב לה בשעת האירוסין.

כתובה שנכתבה ע"י דחיקת קרובים

מבואר בגמרא (ב"ק קט"ו א) שבקציבה ע"י הדחק יכול לטעון טענת השטאה:

"הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעבורת לפניו, אמר לו טול דינר והעבירני - אין לו אלא שכרו; אלמא אמר ליה: משטה אני בך, הכא נמי לימא ליה: משטה אני בך!"

וכך נפסק בשו"ע חו"מ סי' רס"ד סע' ז'.

ואם כן, במקום שפוסק סכום גבוה בכתובה ע"י דחיקת קרובי הכלה, אפשר לדמות לדין המבואר ביבמות (קו ע"א) שמי שנפלה לפני יבם שאינו הגון אמורים לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתיים זוז, שלאחר החליצה פטורה שטוענת משטה אני בך, ולכאורה הוא הדין כאן שהבעל יכול לטעון משטה אני בך.

אולם, בתוספות שם (ד"ה "אין לו") כתבו שהדברים אמורים דווקא במקום שלוקחים דבר מועט, אבל במקום שלוקחים דבר גדול אין יכול לטעון "משטה אני בך", ואע"פ שלא הוציא כלום מאותו דבר שתובע עליו שכר. וכך נפסק ברמ"א בחו"מ שם ובש"ך (שם ס"ק טו):

"מהרש"ל פ"ק דב"ק סי' ל"ח פסק דנותן לו כל מה שהתנה, וע"ש ונ"ל דלא פליגי ומהרש"ל איירי במקום דאין לשדכנות קצבה, וכן נראה מדבריו שם, עי"ש".

וא"כ הוא הדין בכתובה מאחר שאין לה קיצבה ואם רצה להוסיף מוסיף אפילו מאה מנה, ויש לעיין בדברי המהר"ם שהובאו במרדכי בב"ק (רמז קע"ב) שמשמע שחולק בכל עניין.

ובקצוה"ח (שם ס"ק ב) פסק שבמקום שיש פסידא, ואפילו פסידא קצת, מגלגלין עליו את הכל כמו בדייג שנתבטל ממלאכתו. א"כ הוא הדין בנישואין שהיא משתעבדת לבעלה ומעשה ידיה שלו, ואינה יכולה לעסוק במלאכה לעצמה, ושמה הייתה מוצאת גביר מופלג כנקדימון בן גוריון

שהסכום שקצב [שהיה סכום עתק] נחשב היה כנמוך, ועוד שנאסרת על כל העולם ואין לך הפסד גדול מזה.

על כך יש להוסיף שהיות שכיום הערך העכשווי של עיקר הכתובה נמוך ואין בו כדי פיצוי או כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, לכן התוספת נכתבת כפיצוי על הגירושין ונגבית רק אגב גירושין או מיתה.

ועי' בשו"ת הליכות ישראל (סי' י"ד) שדימה סברא זו למבואר בגמרא (ב"מ דף ע"ו ע"א) ששליח ששינה ושכר פועלים בארבעה ואמר שכרכם על בעל הבית שבעל הבית משלם שלושה כפי שקצב, אבל יש להם תרעומת על השליח מאחר שהיו יכולים לטרוח למצוא מי ששוכר פועלים בארבעה, אע"פ שהרוב נשכרים בשלושה. הרי שמאחר שיש להם תרעומת אין טענת השטאה. והוא הדין כאן שהייתה מוצאת מי שיתחייב לה, וזה אפילו למה שכתבנו לעיל שלתוספת יש דין מתנה ולא מקח.

ואינו דומה לדין יבם שאינו הגון שיכמה יכולה לטעון טענת השטאה, ששם על היבם לחלוץ בחינם והיא מורדת בו ואינו מפסיד כלום, שאילו היה מפסיד היה אסור לחכמים להתמצע ולהטעותו ואע"פ שאינו חיוב גמור, אבל חיוב כל דהוא יש ולכן אינו נקרא נפסד, כמו שכתב ברמב"ן בתורת האדם (שער המיחוש):

"הכא כיון שאין תנאי בחליצה הוי ליה כעושה מלאכה לבעה"ב בעל מנת ושכירות בעלמא היא ולפיכך חייבה אביי ליתן. וא"ל רב פפא כיון דשכירות מרובה היא ומשום דוחק השעה התנית לו אינה מתחייבת ליתן דומיא דבורח למעבורת, ואף על גב דהכא באשה לאו דמיים יתירי נינהו וא"ל אפסדתן איתתא ונכסי, וכדאמרין בסיפא טול דינר בשכרך והעבירני חייב, כיון דהאי יבם שאינו הגון לה הוא והתורה השיאתן עצה הוגנת לחלוץ כדכתיב ודברו אליו וגו', לא מיפסדא מיני' כלום ממאי דחזי לי', הילכך כמי שהתנית בשכר פעולה יותר מהראוי דמי ופטורה.

...

דלא רמיא עליה חיובא ממש למיחלץ, ואי כניס לה לאו איסורא עביד, ש"מ דלאו משום חיובא דמצוה הוא אלא דינא הוא דלא מיחייב אינש בתנאין בשעת הדחק ביותר מכדי דמים".

ועוד מבואר מדבריו שאשה נחשבת הפסד, וממילא גם לאידך גיסא נחשבת כרווח וכדברי המהרי"ק שכותב לה מחבתו ומאהבתו, וא"כ דומה לשכר רופא שכתב הרמב"ן בתורת האדם (שם):

"אבל אם התנה בשכר הרופא הרבה חייב ליתן לו, שחכמתו מכר לו ואין לה דמים".

וכך נפסק בשו"ע יו"ד סי' שלו סע' ג'.

והוא הדין בכתובה שאין כל הנשים שוות "ואם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו", והיא נאסרת עבורו לכל העולם ועל קרוביו והנאתה נותנת לו וכדברי הריב"ש (סי' רכ"ז), שאין דמים לאשה.

והדברים מפורשים בגמ' ב"ב בפרק חזקת הבתים (דף מ' ע"ב)

"דההוא גברא דאזל לקדושי אתתא, אמרה ליה: אי כתבת לי כולהו נכסיך הוינא לך, ואי לא - לא הוינא לך, אזל כתביה לה לכולהו נכסי; אתא בריה קשישא, א"ל: וההוא גברא מה תהוי עליה? אמר להו לסהדי: זילו אטמורו בעבר ימינא וכתבו ליה; אתו לקמיה דרבא, אמר להו: לא מר קנה ולא מר

קנה, מאן דחזא סבר: משום דהויא מודעא לחברתה, ולא היא, התם מוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא דכתב לה".

ושם היה אנוס שהרי הלך ומסתמא הוציא הוצאות לפני שדרשה שיכתוב לה את כל נכסיה, ונחלקו הר"י מגאש ורבנו חננאל אם צריך מודעה אע"פ שהיה אנוס במתנה. לדעת הר"ח לא צריך מודעה היות ואונסו ידוע, ולדעת הר"י מיגאש צריך מודעה כמו שכתב הטור (חו"מ סי' רמ"ב) בשמו:

"ופי' הר"ר יוסף הלוי דהיינו טעמא משום דאונסא דאתי מחמת נפשיה הוא, ואי בעי מצי למיכף ליה ליצריה דלא הוי איניש דכפי ליה מידי. אבל אונסא דאתי מחמת אחרינא אפי' בלא מודעא לא הויא מתנה".

והרמב"ם פסק כר"י מגאש וכך דקדק גם הסמ"ע בדעת השו"ע (שם ס"ק טו).

א"כ מוכח שגם במקום שהוא אנוס בנישואין אינו יכול לחזור בו אם לא מסר מודעה, וכך גם בכתובה שהקרובים דוחקים בו היה יכול לעמוד על דעתו ולכתוב סכום אחר.

וכך כתב גם רבנו יונה (שם):

"לאו למימרא דאי לאו מתנתא טמירתא דקדמה לה נמי לא קנתה, משום דמוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא דכתב לי', שהרי אין כאן שום אונס, דמאן אניס ליה ליתן מתנה זו. וכיון שלא מסר מודעא, ודאי יש לנו לומר שנתרצה ליתן לה כדי שתנשא לו".

וכ"כ הריטב"א שם:

"וזה יותר נכון דודאי בההוא מעשה לא היה הוכח גמור שתתבטל מחמתו, ואולי רוצה לקנות אשה בכל נכסיו".

והוסיף הרשב"א שגם לדעת ר"ח, המתנה בטילה רק משום שגילה דעתו שהוא אנוס, וכך כתב שם:

"לאו משום דכתב לבריה מתנתא טמירתא בטילת מתנתא דאיתתה, אלא מתנתא דידיה איפסילא משום דגלי אדעתיה דאנוס הוא ולא ברעות נפשיה אקני לה".

ואם כן גם לדעת ר"ח אם כתב ולא גילה דעתו שהוא אנוס חייב בכל המתנה.

ספק אומדנא

ואם כן, מאחר שהראשונים דעתם שגם בנותן כל נכסיו אין אומדנא גמורה לבטל מתנה, אין מקום לבטל חיוב גמור ומפורש באומדנא חדשה שלא הוזכרה בקדמונים. אומדנא חייבת להיות ודאית לכל העולם ואם לא אינה אלא דברים שבלב כמו שכתב הרא"ש (ב"ב פ"ט סי' כ"א) וביאר בקצוה"ח (סי' ר"ן ס"ק ה):

"ונראה ביאור דברים, משום דקי"ל (נדרי דף כה ע"א) דברים שבלב אינן דברים, והא דמהני אומדן דעתיה שהיה לזה התנאי אף על גב דלא פירש, היינו משום דכיון דאומדנא כך הוי ליה דברים שבלב כל אדם דמהני, וכמ"ש במרדכי (כתובות סי' רנ"ד) גבי נדרי אונסין באומר בלבו היום, ועיין מ"ש סימן י"ב סק"א ע"ש, וא"כ היינו דוקא אומדנא דברירי) הוי ליה דברים שבלב כל אדם, אבל באומדנא דמספקא אף על גב דהנותן מחשבתו היה לתנאי הוי ליה דברים שבלב כיון דאינו בלב כל אדם".

ועי' בחזון איש (אה"ע סי' מ"ט) ובאר יצחק אה"ע סי' י' שכתבו לחלק בין ספק אומדנא שלנו, וספיקא דדינא דאומדנא.

ובתוספות בגיטין (דף לב ע"א ד"ה מהו דתימא):

"ועוד נראה לר"י כי דברים שבלב אינן דברים אפי' היכא דקי"ל שנאנס מלפרשם, כמו שרוצה להוכיח בפ"ב דקדושין (דף נ' ע"א) דדברים שבלב אינן דברים וכופין אותו עד שיאמר רוצה אני דגט ודכפרה, ולא מהני דברים שבלב להיות דברים אלא היכא שבלא גילוי דעתו יש לנו לדעת דעתו מעצמנו"

על כך יש להוסיף שכשם שבנדרים יש חילוק בין פתח לבין נולד שאינו פתח, וטעם הדבר שנולד דעתו לנדור גם על הצד של הנולד שהוא מכניס את עצמו לאותו הספק. הוא הדין גם כאן, היות ואין דעתו לגרש את אשתו, הרי שהוא מתחייב בהתחייבות גמורה על אותו הספק ואינו דומה לאסמכתא. אי אפשר לטעון שהכתובה והסכום הכתוב בו נחשב כדבר זניח, שהרי יושבים עם הרב וכותבים את הכתובה, אח"כ מקריאים את הכתובה ואת הסכום המופיע בה כחלק מרכזי מטקס הנישואין, ועורכים קניין לחיזוק ולפעמים גם משיביעים על הכתובה, כך שלא ניתן לטעון שמדובר בפיטומי מילי בעלמא.

סוף דבר להלכה בעל שחייב את עצמו גם בסכום גבוה ביותר חייב בכל הסכום הנקוב בכתובה ואין מקום לחדש דבר שלא הוזכר בפוסקים ובראשונים ללא ראייה ברורה ובפרט שהעידו שכך דעתם של זקני הדיינים הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגרז"נ גולדברג זצ"ל.

מן הכלל אל הפרט

בנידון שלפנינו לאחר שנקבע דיון בנוגע לסכום הכתובה, טען הבעל:

ביה"ד: למה נרשם 900 אש"ח בכתובה בזמן החתונה?

הבעל: מאיפה אני יודע.

...

ביה"ד מציין: הגרוש אמר, היא קבעה לי מה הכתובה?!, אני החלטתי מה לכתוב. אני ישבתי בחדר, אני החלטתי.

הבעל: אני יודע מה? אתה רוצה להרשים.

ביה"ד: רק לרשום מה שאמרת. זה מה שאמרת, אלה המילים שאמרת. אתה אמרת שישבת בחתונה, היא לא הייתה, ואתה החלטת מה לכתוב.

הבעל: מאיפה אני יודע מה לכתוב? ! הם אמרו לי, סתם רשמת, אתה צעיר, מי חושב על זה?

לדברי האישה הסכום נרשם בכתובה מאחר שהתגוררו בדירה שהייתה רשומה על שמה ועל שם אחיה על מנת שלא יוכל לטעון לבעלות על הדירה.

מתוך דברים אלו עולה שדעתו היה להרשים ואילו היתה כוונתו לפיטומי מילי בעלמא לא שייך עשיית רושם, וזאת מלבד מה שאינו נאמן היום לטעון שלא התכוון להתחייב.

טענות להפסד כתובה

מה שידוע לבית הדין הוא שהבעל הוא שעזב את בית הצדדים ביום ד' באלול תשע"ט (4.9.2019) והלך להתגורר ביחידת דיור. כמו כן, ידוע שהאישה הודתה שהיא זו שאמרה לבעל לעזוב, אלא שלטענתה זה היה לאחר שהבעל כבר עבר לישון בסלון, ולאחר שהבעל היה משפיל אותה. לדבריה לא היו יחסי אישות בגלל סירוב הבעל במשך כשנתיים טרם העזיבה, לדבריה היא בקשה ממנו שיחזור.

במרדכי בכתובות פרק י"ג בהביא תש' מהר"ם מרוטנבורג שהביא תשובת רב פלטוי גאון, וז"ל:

"והיכא דארגילו קטטה, אם היא מרגלת כמורדת דמיא אין לה כלום. ואם היא מרגיל יש לה כל כתובתה, ואם מרגילין בני הבית כגון חמות ובת חמות יש עליו מן הדין להוציאה למקום אחר, אין אדם דר עם נחש בכפיפה. ואם אין מוציאה מגרשה ונותן לה כתובתה, וכן הלכה וכן מנהג" עכ"ל.

הרי שהרגלת קטטה היא סיבה להפסד כתובה או לחיוב בגירושין כמו שכתב המהר"ם שם, א"כ בנידון דידן הרי שאם האשה היא זו שהרגילה קטטה בצורה שאי אפשר לחיות עמה, הרי שהיא הנחשבת כמורדת והפסידה את כתובתה. ואם היא סיבת הקטטות, הרי שהוא נחשב המורד שאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת. והוסיף שם המהר"ם, וז"ל:

"וגדולה מזו אמרין [כתובות ע, א] המדיר אשתו שלא תטעום עד ל' יום יעמיד פרנס, יתר מיכן יוציא ויתן כתובה, ואוקמינא במספקת לדברים [גד] ולים ואינה מספקת לדברים קטנים דרגילה בהו בי נשא וקא מגלגלא בהדיה, דאמרה ליה עד האידנא דלא אדרתא גלגילנא בהדך, השתא דאדרתן לא מצינא דאיגל[ג]ל בהדך טפי מל' יום, דשמעי בי אינשי וזילא ביה מילתא".

כלומר במקום שאי אפשר לחיות עם בן הזוג הרי שזו סיבה לחיוב בגירושין או של הבעל או של האישה, ואם האישה היא המחויבת להתגרש היא מפסידה את כתובתה.

גם אם אמרו (יבמות דף דף ס"ג ע"ב):

"נתנני ה' בידי לא אוכל קום - אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בר חייא: זו אשה רעה וכתובתה מרובה".

לא מדובר באשה המרגילה קטטות.

בכתב התביעה הראשון של הבעל לפני שבני הזוג חזרו לשלו"ב כתב הבעל, שהאשה גוררת אותו למריבות עם קרובי המשפחה שלו ושיש מריבות בלתי פוסקות.

בנוגע לעזיבת חדר השינה, הצדדים מודים שהבעל עזב את חדר השינה ולא התקיימו יחסי אישות בין הצדדים לפחות שנתיים. לדברי הבעל האישה היא זו שגרמה לו לעזוב את החדר מאחר שהיא הייתה מדליקה את האור בכוונה. מתוך אחת ההתכתבויות שהוצגו ע"י הבעל עולה שגם קרוביה שאלו אותה למה היא הדליקה את האור, אולם, האישה השיבה שהם לא יודעים מה הוא עשה לה.

הבעל לא הציג התכתבויות טרם העזיבה ביום ד' באלול תשע"ט (4.9.2022), ואין ראיות על ההתנהגות לפני כן, כך שניתן לייחס את כל התנהגותה לעובדה שהבעל עזב את הבית והשאיר אותה לבד לטפל בילדות.

האישה הודתה שהיא זו שאמרה לבעל לעזוב, אולם לדבריה בקשה שיחזור מיד לאחר מכן, ולדבריה אמירתה היתה על הרקע דברי הבעל שהוא מאס בה ולא מוכן לגעת בה.

כמו כן, נתנה האישה אמתלא לדבריה שהבעל ביקש שלושה שבועות לפני העזיבה שתלך עם הבנות לאילת לחופשה והיא סרב באמתלאות שונות, וכאשר חזרה השתנתה ההתנהגות שלו ולכן חשדה שהוא בוגד בה.

ברור לבית הדין שהבעל מואס באישה ולא מוכן לחזור לשלו"ב, ולכן עזב את הבית אלא שאפשר שמאיסותו נובעת מהתנהגותה של האישה.

בדיון השני שהתקיים ביום י באדר תשפ"א (22.2.2021) טען הבעל:

ביה"ד: אשתך מתחננת, תחזור אליה.

הבעל: אשתי מתחננת? בדיון הראשון ראית את כל הדפים האלה. שאלתם אותה, למה היא רוצה שאני אחזור לבית. הוא שאל אותה 6 פעמים היא אמרה שלום בית. סבלתי, לא היו לי חיים טובים איתה, משכתי שהילדות יגדלו. כולם יודעים את זה, עזבתי את הבית כי לא היה לי טוב. בערב האחרון נסעתי עם חבר מצאנו דירה, סגרתי עם הבן אדם, הלכתי, חלאס. מספיק.

כלומר שנים רבות לא היה לו טוב והוא חיכה לרגע בה יוכל לעזוב את הבית. כך שיש להניח שגישת הבעל אל האישה היא זו שגרמה לקטטות. אולם, מתוך ההתכתבויות של האישה לאחר הפירוד נראה שעוצמת התגובה וסגנון הדיבור של האישה רק העצימו את הרגשותיו של הבעל.

בית הדין התרה בבעל שיחזור והוא ידע שיתחייב אם לא תוכח עילת הגירושין.

ביה"ד: או לחזור הביתה, או לא לחזור הביתה, להתגרש ולשלם 900 אש"ח. אני לא אומר שהיא מסכימה לזה אבל זאת האפשרות. אפשרות שלישית זה בדיון הוכחות היום להוכיח את עילות הגירושין שלך. תוכיח שזה מוצדק שבאמת לא מגיע לה כתובה.

.....

ביה"ד: אתה לא מוכן ניסיון 3 חודשים לחזור הביתה ולראות?

הבעל: לא מוכן.

האישה נאמנת במיגו שהייתה יכולה להכחיש את כל טענות הבעל. כך שלכאורה האשה מוחזקת בכתובתה.

טענת הבעל שהאישה הזמינה משטרה, לא מהווה עילה להפסד כתובה מאחר שהאישה טוענת שהשכנים הם אלו שהזמינו את המשטרה. יתרה מכך, הבעל הסכים לחזור לשלום בית לאחר שהאישה הבטיחה "לתקן את הכל", כך הבעל מחל והדבר לא היווה מקור וסיבה לפירוד.

הפסד כתובה בגלל קטטות אינו מדין מורדת, אלא בדומה למשיאה שם רע בשכניו וגרועה יותר מעובדת על דת שצריכה התראה.

לכן נראה, שהבעל רשאי מעיקר הדין להשביע את האישה בטענת פטור שהיא הרגילה קטטה, ולכן יש לפסוק חיוב כתובה על דרך של התפשרות על השבועה.

על אף שודאי שלא נאמר שכל בעל שעזב את הבית נאמן להשביע את אשתו שלא הייתה מתקוטטת עמו.

אולם, בנידון דידן שרואים את הלשונות המשפילים של האישה כלפי הבעל חודשיים לאחר העזיבה, וקשה לומר שפירוד של חודשיים יביא לרמת שנאה שכזו, יש בכך משום רגליים לדבר, על אף שהבעל לא הביא התכתובות אחת מלפני הפירוד. ולכן, אין מקום לפטור מכח ההתכתובות המאוחרות, אבל טענה יש כאן.

ועל אף שבטענת "אשתבע לי שלא פרעתיך" צריך לתבוע שבועה, ומה שלא הוזכר ברמב"ם ובשו"ע שצריך לדרוש את השבועה, כתב הבית המאיר בטעם הדבר (ח"מ סי' ס"ח סע' ט):

"...ואמת דאזיל בשטת הרב המגיד שהבי' ס"ק ק"א שמשגיג נמי על הרמ' הכא, וגם בדין דסי' קט"ו ע"ש ומדמה לטוען אמנה או רבית. ולע"ד אינו דומה כלל, דשם הטעם משום דאינו יכול לגרוע השטר במה שמורה על הסתם הפוכו, דאינו כדטוען למה נתן לו השטר, ולכן אינו מחויב לשבע. ואינו דומה לפרעון שהשטר עומד לכך, משא"כ בהנהו טענת דאתי לידו אחר כתיבת השטר, מה ענין כח השטר להכי, הא למה זה דומה לטוען נאנסו על שטר פקדון דנאמן, וגם דומה להמבואר בח"מ סי' קצ"א דבאתרא דכתבו שטרא והדר יהבו זוזא דיוכל המוכר לתבוע מעות אף דישי ביד הלוקה שטר שכ' בו התקבלתי...".

מבואר בדבריו שבמקום שהטענה לא סותרת את פשטות השטר, כגון טענת זנתה או עוברת על דת יש מקום להשביע גם ללא טענת "אשתבע לי", ואינו דומה לטענת ריבית או אמנה וגם לא פרעון שיש כנגדו טענת שטרך בידי מאי בעי.

בפועל הבעל לא מוכן לחזור היום לבית בשום אופן כפי שהצהיר, והגם שלא הוכח קשר אינטימי עם גב'.... אולם, קשה לראות את הקשר כקשר תמים ולא כתחליף לאשתו. אלא שבמועד שהוכח קשר עם גב'... כבר נתנה האישה עיניה בגירושין, ולא הקשר עמה הוא שגרם לפירוד הסופי. וודאי לאחר שהאישה שופכת על הבעל ביטויים, אין לצפות מהבעל לחזור אליה גם אם הבעל הוא שגרם לפירוד.

אין מקום או סברה לומר שאישה שמקללת את בעלה לאחר שאומר שהוא לא מוכן לחיות איתה, ועוזב אותה לאנחות לטפל בקטינות תחשב כמקללתו חנם, שעל כך כתב בשו"ת לחם רב סי' נ"ב:

מ"מ אפשר דאם הוא מכה אותה ומצערה הרבה דאין להפסיד כתובתה בשביל כך, דאין אדם נתפס על צערו, ומשום דמצער לה יצאה ממחיצתה ואין להפסידה. ומוכח כן לכאורה מלשון הרמב"ן שהבאתי דאמר אם מקללתו חנם הדין עמו, דהא מקללת בעלה בפניו יוצאת וכו', ומשמע דמקללת דיוצאת הוי מקללת חנם כדפתח ברישא, אבל אם אינו חנם אלא לסיבה אין להפסידה בשביל כך.

ועצם עזיבתו את הבית נחשב כאילו הוא מקללה בכל רגע ורגע.

וכך כתב גם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, בפד"ר חלק א עמוד 336 (ומובא בקובץ תשובות חלק ב סי'

קעט):

ומעתה בנדון דידן הרי גם לפי דברי הבעל לפני המקרה אמרה לו האשה שרוצה בשלום, והוא ענה לה שלעולם לא ישלים אתה ועומד על דעתו לגרשה, ואין לך סבה וקטטה יותר גדולה מזו שהאשה עומדת ומתחננת על נפשה בפני בעלה שרוצה בשלום, והוא עונה לה שלעולם לא ישלים אתה, מפני שנתן עיניו באחרת, ומכיון שיש לתלות שעשתה את המעשה מחמת כעס וקטטה לא מקרי עוברת על דת דאין אדם נתפס על צערו.

ועל כך יש להוסיף את דברי הלחם רב (שם) שכתב:

אבל שאר הביזויים הנז' בשאלה שעושה היא לו, ודאי דראוי ליסרה ולנדותה ולהחרימה על כך, דהיא חייבת בכבוד בעלה, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהלכות אישות (הלכה כ') וכן צוו חכמים על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי וכו' יע"ש, אבל מ"מ אינם מספיקין להפסידה כתובתה כיון דלא הוזכרו במשנה.

הרי שהחיוב של האישה לכבד בעל המוזכר ברמב"ם אינו סיבה להפסד כתובה גם לאחר התראה, אלא דווקא מה שהוזכר במשנה ובגמרא ודברים הדומים להם בחומרתם. כפי שלמד בהגהות מיימונית (הובאו ברמ"א בסי' קט"ו) לעניין מגזמת שתשכור גויים להורגו, שהעיקר בקללות הוא שמבקשת שימות, כל שכן במאימת שהיא תעשה משעה בידיים.

ועוד שגם אילו היה החיוב לכבד את הבעל הוא סיבת להפסד הכתובה וודאי שבמקום שהוא מורד ומואס בה ועזב אותה אינה מחויבת לכבדו.

לכן נראה שיש לחייב את הבעל בכתובה ולהפחית שלישי בגלל השבועה וכן להפחית את המגיע לאשה במסגרת איזון המשאבים לדברי הבעל בסך 130,000 ₪.

סה"כ 470,000 ₪ ($130,000 - \frac{1}{3} * 900,000$)

לאור האמור אני מחליט כדלקמן:

- א. תביעת הגירושין של הבעל מתקבלת ותביעת שלום הבית של האישה נדחית.
- ב. בית הדין יקבע מועד לסידור גט.
- ג. הבעל ישלם לאשה עבור כתובתה סכום של 470,000 ש"ח תוך 30 יום ממתן הגט.

הרב יצחק רפפורט – אב"ד

עברתי על דברי עמיתי אולם חלוק אני על כך שהפחית שלישי מהכתובה בגלל השבועה, לדעתי יש לחייב את הבעל במלוא הכתובה, ורק את הסכום המגיע לאשה במסגרת איזון משאבים יש להפחית מחיוב הבעל, מאחר שכידוע אין "כפל מבצעים".

אין חולק כי הבעל הוא זה שעזב את הבית והוא זה שתובע גירושין. הבעל לא הוכיח שום עילת גירושין מהתקופה טרם עזיבת הבית המצדיקה את עזיבתו. מנגד, הוכח על כל פנים בגדר רגליים לדבר שהיה לבעל קשר עם הגב'...לאחר עזיבתו את הבית, והרי האשה מוחזקת בכתובתה ואין כל עילה להפסידה.

גם אם נרצה להוכיח מההתכתבויות שלאחר עזיבת הבית על אופיה של האשה, לכל היותר יהיה הרי זה בכלל 'אשה רעה וכתובתה מרובה' כפשוטו, הא ולא יותר, כשגם זה אינו ברור כלל וכלל. יש לתלות ביטויי האשה בגלל חשדה על בגידתו של הבעל כפי שהאשה עצמה כותבת תוך כדי ההתכתבויות.

משכך, ברור שהבעל חייב בכל כתובתה.

אציין עוד, כי בנוסף יש לדון כאן במש"כ עמיתי בעניין הפסד כתובה במרגילה קטטה, ודאי כשלא הוכח כלל וכלל שהאשה מרגילה קטטה, וכ"ש כשאין אף בדל של התחלת הוכחה שהוא באופן שנאמר בזה "אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת".

וכן במה שכתב כאן לפשר בגלל חיוב שבועה, יש להאריך הרבה ולדון בעצם דין חיוב שבועה כשיש הכחשה בין הצדדים בטענת הפסד כתובה ככל דיני טוען ונטען, ראה תשובת הגאונים (שערי צדק שער ד ח"ד סי' ל') במורד מעונה ומפני כך האשה תובעת גירושין וכתובה והבעל מכחישה, שהאשה היא כאומרת מנה לי בידך והבעל כאומר פרעתי שמשיבין אותו שבועת היסת. וראה גם תשובת הרא"ש (כלל מג סי' י) כשהבעל טוען שהאשה מורדת והאשה כופרת, שעל האשה להישבע שהוא כדבריה, וכן דין האיש המורד. ועיין שו"ת משפטי שמואל (סי' י"ט), ועוד חזון למועד בעזר השם יתברך.

אולם לענ"ד בנידון דידן אין צריך לכל זה, לאור האמור לעיל וכמבואר.

הרב צבי בוקשפן – דיין

עברתי על דברי חבריי.

אני מסכים שבנסיבות התיק הבעל חייב בכתובה.

ביחס לסכום החיוב.

הבעל טוען כי לא העלה בדעתו שיצטרך לשלם סכום גבוה כל כך בשעה שחתם כחתן צעיר. ומנגד האשה טוענת כי סכום זה מגלם בין היתר את מגורי הזוג בחינם בנכס הוריה למשך 8 שנים. ובנוסף, האשה הביאה סך של 200,000 ₪ לרכישת הדירה בעוד האיש הביא רק 100,000 ₪.

כפי שכתבתי במקום אחר, אכן יש לפקפק רבות ברצינות חתימתם של חתנים צעירים ונראה כי הטענה שהסכום הינו לכבוד הינה טענה סבירה.

למרות הנ"ל בנידון דידן הנני סבור כי יש לעשות פשרה הקרובה לדין ולפשר בשני שלישי.

ראשית, לו יהי שהחתימה על הכתובה לא מחייבת, בנידון דידן יש לחייב סכום נכבד מדין פיצויי גירושין, לנוכח נטישת האיש את האשה ואת משפחתו והשלכתה של האשה בחוסר כל.

שנית, ניכר בנידון זה שהאיש היה מודע לחתימתו, וקשה לקבל את טענתו שלא שם לב או חשב שהוא לכבוד בעלמא.

שלישית, יש לשקלל בסכום הכתובה את כלל הנושאים שבין הצדדים.

לאור הנ"ל הנני מצטרף לדעתו של כבוד האב"ד.

האיש חייב בסך 600,000 ₪.

מסכום זה יופחת הסכום המגיע לאשה מהאיש במסגרת איזון הזכויות הפנסיוניות והסוציאליות.

הרב אוריאל אליהו – דיין

נפסק כדעת הרוב:

- א. הבעל חייב לשלם סכום של 600,000 ₪ עבור הכתובה, מסכום זה יש להפחית את המגיע לאשה במסגרת איזון המשאבים שייפסק בבית המשפט.
- ב. על הבעל לשלם סכום תוך 30 יום.
- ג. ניתן לרשום עיקול על חלקו של הבעל בדירת הצדדים.

ניתן לפרסם את פסק הדין בהשמטת פרטים מזהים

ניתן ביום ח' בשבט התשפ"ג (30/01/2023).

הרב אוריאל אליהו

הרב צבי בוקשפן

הרב יצחק רפפורט – אב"ד